

(इंग्रजीमध्ये टंकलिखित केलेल्या न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

श्री. देवेंद्र प्रसाद शर्मा

विरुद्ध

मिझोरम राज्य इतर

१० मार्च १९९७

[न्यायमूर्ती के. रामास्वामी आणि न्यायमूर्ती जी. टी. नानावटी]

सेवा कायदा:

मिझोराम पोलिस सेवा नियम, १९८६

नियम २५ (iii) ज्येष्ठता - थेट भरती आणि पदोन्नती झालेल्या पोलीस उपअधीक्षकांमधील ज्येष्ठतेमध्ये, थेट भरती आणि पदोन्नती झालेल्या व्यक्तींची आणि पदोन्नती झालेल्या व्यक्तींची ज्येष्ठता कोटा आणि रोटेशननुसार निश्चित करावी लागेल-त्यानुसार नियुक्तीच्या संबंधित तारखांनुसार ज्येष्ठता योग्यरित्या निश्चित केली गेली होती - त्यामुळे नियुक्तीच्या तारखेनुसार आणि नियमांनुसार रिक्त जागांनुसार परिभ्रमण विचार करावा लागेल. डी. पी. सी. ने घेतलेल्या बैठकीत, याचिकाकर्ते अतिरिक्त पोलीस अधीक्षक पदाच्या पदोन्नतीसाठी अयोग्य असल्याचे आढळून आले-तो निवडीच्या नंतरच्या टप्प्यात योग्य असल्याचे आढळून येऊ शकते, परंतु डी. पी. सी. च्या आधीच्या बैठकीत योग्य आढळलेल्या आणि आधीच पदोन्नती मिळालेल्या व्यक्तींपेक्षा त्याला ज्येष्ठता मिळू शकत नाही.

दिवाणी अपील न्यायाधिकरण: विशेष अनुमती याचिका (फौजदारी) क्रमांक - ४४२८/१९९७
डब्ल्यू. ए. क्रमांक ८१/१९९४ मधील आसाम उच्च न्यायालयाच्या दिनांकित २१. ११. ९६ च्या निर्णय आणि आदेशावरून

याचिकाकर्त्यासाठी चे वकील पी. के. गोस्वामी, कैलाश वासदेव आणि सी. के. सासी

न्यायालयाने पुढील आदेश दिला:

याचिकाकर्त्याला १० जुलै १९७३ रोजी पोलीस निरीक्षक म्हणून बढती देण्यात आली आणि ८ एप्रिल १९८२ रोजी त्याला पोलीस उपअधीक्षक म्हणून पदोन्नती देण्यात आली. २५ मार्च १९८२ रोजी लढणाऱ्या प्रतिवादींची थेट उपअधीक्षक म्हणून भरती करण्यात आली. त्यांची आंतर-ज्येष्ठता मिझोराम पोलिस सेवा नियम, १९८६ च्या नियम २५ द्वारे नियंत्रित केली जाते. नियम २५ खालीलप्रमाणे आहे:

"२५. ज्येष्ठता-प्रशासक खाली निर्दिष्ट केलेल्या पद्धतीनुसार ज्येष्ठतेच्या क्रमाने व्यवस्था केलेल्या सेवेतील सदस्यांची यादी तयार करेल.

(i) (अ) कोणत्याही वर्षातील स्पर्धात्मक परीक्षेच्या निकालावर भरती झालेल्या व्यक्तींना, ज्या स्पर्धात्मक परीक्षेत त्यांची भरती केली जाते, त्या निकालावर त्यांना ज्या गुणवत्तेनुसार स्थान दिले जाते, त्या क्रमानुसार, नंतरच्या परीक्षेच्या आधारे भरती केलेल्या व्यक्तींपेक्षा वरिष्ठ म्हणून पूर्वीच्या परीक्षेच्या आधारावर त्यांची भरती केली जाईल.

(ब) निवडीद्वारे भरती केलेल्या व्यक्तींची सापेक्ष ज्येष्ठता नियम १३ अंतर्गत तयार केलेल्या यादीत त्यांची नावे ज्या क्रमाने मांडण्यात आली आहेत त्या क्रमानुसार निश्चित केली जाईल, ज्यांना पूर्वीच्या निवडीच्या आधारे नंतरच्या निवडीच्या आधारे भरती केलेल्या व्यक्तींपेक्षा वरिष्ठ दर्जा देण्यात आला आहे.

(ii) या नियमांच्या सहाव्या भागाच्या तरतुदींनुसार सेवेच्या प्रारंभिक स्थापनेच्या वेळी नियुक्त केलेल्या सेवेतील सदस्यांची ज्येष्ठता प्रशासकाद्वारे मंडळाशी सल्लामसलत करून निश्चित केली जाईल.

परंतु, नियम १५ च्या उपनियम (१) अन्वये नियुक्त झालेल्या व्यक्तींच्या बाबतीत, जर एकाच मूळ सेवेतील किंवा विभागातील दोन किंवा अधिक व्यक्तींची अशा प्रकारे नियुक्ती केली गेली असेल, तर त्यांना, यथास्थिती, मूळ सेवेतील किंवा विभागातील त्यांच्या सापेक्ष ज्येष्ठतेच्या क्रमानुसार क्रमवारी दिली जाईल.

iii) थेट भरती आणि पदोन्नतींची सापेक्ष ज्येष्ठता थेट भरती आणि पदोन्नती यांच्यातील रिक्त पदांच्या परिभ्रमणानुसार निश्चित केली जाईल जी नियम ५ अंतर्गत थेट भरती आणि पदोन्नतीसाठी राखीव असलेल्या रिक्त पदांच्या कोट्यांवर आधारित असेल.

नियम २५ (iii) अंतर्गत आंतर ज्येष्ठता निश्चित करण्याच्या बाबतीत, थेट भरती आणि पदोन्नतींमधील सापेक्ष ज्येष्ठता थेट भरती आणि पदोन्नती यांच्यातील रिक्त पदांच्या परिभ्रमणानुसार निश्चित केली पाहिजे जी नियम ५ अंतर्गत थेट भरती आणि पदोन्नतीसाठी राखीव असलेल्या रिक्त पदांच्या कोट्यांवर आधारित असेल. विभागीय खंडपीठाने आक्षेपार्ह आदेशात खालीलप्रमाणे स्थिती दर्शविली आहे:

" वर उद्धृत केलेल्या नियम २५ च्या कलम (२) मध्ये स्पष्टपणे नमूद केले आहे की सेवेच्या प्रारंभिक स्थापनेच्या वेळी नियुक्त केलेल्या सेवेची ज्येष्ठता प्रशासकाद्वारे मंडळाशी सल्लामसलत करून निश्चित केली जाईल. सेवेच्या सुरुवातीच्या स्थापनेनुसार

सर्व प्रतिवादींची सेवेचे सदस्य म्हणून नियुक्ती करण्यात आली असल्याने त्यांची ज्येष्ठता प्रशासकाद्वारे उक्त नियमांनुसार निश्चित करावी लागेल.

याचिकाकर्त्यांचे विद्वान ज्येष्ठ वकील पी. के. गोस्वामी म्हणतात की, नियम ५ सह वाचलेल्या 'सेवा' च्या नियम २ (जी) अंतर्गत व्याख्या लक्षात घेता, थेट भरती आणि पदोन्नती झालेल्यांची आंतर-ज्येष्ठता ज्येष्ठता देय होण्याच्या तारखेच्या संदर्भात निश्चित करणे आवश्यक आहे. आम्हाला वादात कोणतेही बळ सापडत नाही. वर दर्शविल्याप्रमाणे वैधानिक नियम २५ (iii) स्पष्टपणे नमूद करतो की थेट भरती आणि पदोन्नती झालेल्यांची ज्येष्ठता कोटा आणि रोटेशननुसार निश्चित केली जावी. त्यानुसार, नियुक्तीच्या संबंधित तारखांनुसार ज्येष्ठता योग्यरित्या निश्चित केली गेली. त्यामुळे नियुक्तीच्या तारखेनुसार आणि नियमांनुसार रिक्त पदांनुसार परिभ्रमण विचार करावा लागेल. अन्यथा, रेटा-कोट्याच्या नियमात अनावश्यक व्यत्यय येतो.

जेव्हा अतिरिक्त पदाच्या पदोन्नतीचे दावे केले जातात. ६ ऑक्टोबर १९८८ रोजी सहाय्यक पोलीस अधीक्षकांनी घेतलेल्या बैठकीत, याचिकाकर्ते अपात्र असल्याचे आढळून आले आणि उच्च न्यायालयाच्या निकालात दर्शविलेल्या कार्यवाहीनुसार लढणारे प्रतिवादी योग्य असल्याचे आढळून आले. परिणामी, सहाय्यक पोलीस अधीक्षकांनी केलेल्या मूल्यांकनाच्या आधारे किंवा सहाय्यक पोलीस अधीक्षकांच्या शिफारशीनुसार पदोन्नती झालेल्यांपेक्षा ज्येष्ठतेच्या आधारे याचिकाकर्ते त्या वेळी पदोन्नतीच्या अधिकाराचा दावा करू शकत नव्हते. याचिकाकर्ते निवडीच्या नंतरच्या टप्प्यावर योग्य असल्याचे आढळू शकते परंतु ६ ऑक्टोबर १९८८ रोजी झालेल्या बैठकीत योग्य आढळलेल्या आणि २० ऑक्टोबर १९८८ रोजी पदोन्नती मिळालेल्या आणि आधीच उच्च पदावर म्हणजेच अतिरिक्त पोलीस अधीक्षक म्हणून पदोन्नती मिळालेल्या

व्यक्तींपेक्षा त्याला ज्येष्ठता मिळू शकत नाही. खालच्या पदावरील ज्येष्ठत्व त्याचे महत्त्व गमावते.

त्यामुळे या याचिकेत हस्तक्षेप करणे योग्य नाही. त्यानुसार ती याचिका फेटाळली जाते. आर. पी.

याचिका फेटाळण्यात आली.

अस्वीकरण

या न्याय निर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकार असल्यास त्याच्या तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकर्ता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापरा करिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.